

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se věnuje tématu vývojové provázanosti socio-kulturního znevýhodnění a gramotnostních dovedností na prvním stupni základní školy. Práce je zpracována formou empirické studie s longitudinálními prvky. V přehledové části s teoretickými oporami pro vlastní realizovaný výzkum je nejprve představeno relevantní pojetí gramotnosti, resp. studia vývoje čtení a psaní. Na podkladě poznatků tzv. psycholingvistického výzkumu gramotnosti jsou strukturovanou formou a ve vzájemných souvislostech představeny dovednosti, které sehrávají ve vývoji počátečního čtení a psaní zásadní, kauzální roli. Zvláštní pozornost je v přehledové části věnována fenoménu sociálního znevýhodnění, a to s důrazem pochopení sociálního znevýhodnění jako rizikového faktoru ve vývoji gramotnosti. Vlastní výzkumná studie je koncipována jako hloubková sonda do vývoje gramotnostních dovedností 11 žáků, kteří na podkladě vzdělávacích opatření v souvislosti s ohrožením negativními důsledky situace sociálního znevýhodnění absolvovali přípravný ročník pro vstup do prvního ročníku základní školy. Formou individuálních diagnostických šetření s oporou dostupných psychometrických testů byla v období docházky do přípravného ročníku u žáků zjišťována struktura jazykových, pregramotnostních, raných čtenářských a pisatelských dovedností. S odstupem šesti let byli žáci opětovně vyhledáni a podrobeni opakovanému šetření za účelem popsat strukturu jejich jazykových, čtenářských a pisatelských dovedností. Získaná výzkumná data byla podrobena popisným a korelačním analýzám s cílem identifikovat obraz gramotnostních profilů žáků ohrožených sociálním znevýhodněním i individuální trendy na úrovni proměny těchto výkonových profilů v průběhu školní docházky.

Klíčová slova: sociální znevýhodnění, pregramotnostní dovednosti, gramotnostní dovednosti, psycholingvistický přístup ke studiu gramotnosti, vývoj gramotnosti